

Åklagarmyndighetens föreskrifter om ändring i Åklagarmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (ÅFS 2012:2) om rättslig tillsyn;

ÅFS 2019:11

Publiceringsdatum
den 17 december 2019

beslutade den 16 december 2019.

Åklagarmyndigheten föreskriver med stöd av 1 b § åklagarförordningen (2004:1265) i fråga om Åklagarmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (ÅFS 2012:2) om rättslig tillsyn

dels att rubriken närmast före 15 § ska utgå,

dels att 5–7, 10, 13–15 och 17–20 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubrikerna närmast före 11, 14 och 19 §§ ska följande lydelse.

Vidare beslutas att allmänna råd till 15 § ska utgå samt att nya allmänna råd till 20 § och allmänna råd till 2, 9 och 18–21 §§ ska ha följande lydelse.

2 § Högre åklagare på andra rättsliga nivå ansvarar för rättslig tillsyn över åklagare på första rättsliga nivå om inte riksåklagaren enligt denna författning ansvarar för den rättsliga tillsynen.

Allmänna råd

Av Åklagarmyndighetens och Ekobrottsmyndighetens arbetsordningar följer att åklagarna vid åklagarområdena och den nationella åklagaravdelningen vid Åklagarmyndigheten och åklagarna vid ekobrottskamrarna vid Ekobrottsmyndigheten bildar den första rättsliga nivån. Det följer vidare av arbetsordningarna att överåklagare och vice överåklagare vid Utvecklingscentrum och överåklagarens kansli vid Ekobrottsmyndigheten bildar den andra rättsliga nivån. Att riksåklagaren, som högste åklagare under regeringen, bildar den tredje rättsliga nivån och utövar rättslig tillsyn över åklagare på andra rättsliga nivå följer av 7 kap. 2 och 5 §§ rättegångsbalken.

Även om högre åklagare på andra rättsliga nivå ansvarar för rättslig tillsyn över åklagare på första rättsliga nivå kan riksåklagaren alltid utöva tillsyn.

5 § Överprövningsärenden rörande beslut m.m. av en åklagare på första rättsliga nivån vid Åklagarmyndigheten handläggs av högre åklagare vid Utvecklingscentrum. Överprövningsärenden rörande beslut m.m. av en åklagare på första rättsliga nivån vid Ekobrottsmyndigheten handläggs av högre åklagare vid den myndigheten.

6 § Ärenden om att påskynda handläggningen av ett pågående ärende hos en åklagare på första rättsliga nivån vid Åklagarmyndigheten handläggs av högre åklagare vid Utvecklingscentrum. Ärenden om att påskynda handläggningen av ett pågående ärende hos en åklagare på första rättsliga nivån vid Ekobrottsmyndigheten handläggs av högre åklagare vid den myndigheten.

7 § Ärenden om jäv, som enligt 7 kap. 6 § fjärde stycket rättegångsbalken inte ska handläggas av riksåklagaren, handläggs av högre åklagare vid Utvecklingscentrum om jävspåståendet rör en åklagare på första rättsliga nivån vid Åklagarmyndigheten och av högre åklagare vid Ekobrottsmyndigheten om jävspåståendet rör en åklagare på första rättsliga nivån vid den myndigheten.

9 § Enligt 7 kap. 2 § rättegångsbalken är riksåklagaren högste åklagare och får enligt 7 kap. 5 § rättegångsbalken överta andra åklagares uppgifter. Riksåklagaren har de tillsynsuppgifter som följer av detta.

Allmänna råd

Riksåklagaren utövar rättslig tillsyn över de högre åklagarna vid Utvecklingscentrum och Ekobrottsmyndigheten. Följaktligen handlägger riksåklagaren frågor om överprövning av beslut m.m. av en annan högre åklagare och ärenden om att påskynda handläggningen av ett pågående ärende hos en sådan åklagare. Det följer av 7 kap. 6 § fjärde stycket rättegångsbalken att vissa ärenden om jäv ska handläggas av riksåklagaren.

10 § Klagomålsärenden – det vill säga ärenden där det görs gällande att åklagare har handlat felaktigt i samband med arbetet och som inte rör brott av åklagaren, överprövning, att ett pågående ärende ska påskyndas eller jäv – handläggs av riksåklagaren om klagomålet rör åklagare vid Åklagarmyndigheten och annat inte följer av andra stycket. Klagomålsärenden rörande högre åklagare vid Ekobrottsmyndigheten handläggs av riksåklagaren. Klagomålsärenden som rör andra åklagare vid Ekobrottsmyndigheten än högre åklagare handläggs av högre åklagare vid den myndigheten.

Klagomål som har samband med en begäran om överprövning eller annan rättslig tillsyn vid Utvecklingscentrum rörande ett enskilt fall

handläggs av högre åklagare vid Utvecklingscentrum och i ett sammanhang.

Särskilda tillsynsärenden och ärenden om förenklad tillsyn hos riksåklagaren

11 § Om rättslig tillsyn rörande ett enskilt fall inte sker enligt 5–7 §§ kan riksåklagaren

1. efter en förberedande granskning, med anledning av iakttagelser i ett klagomålsärende eller annat ärende eller efter en anmälan enligt 12 § inom ramen för ett särskilt tillsynsärende göra en mer ingående granskning av handläggningen, eller

2. med anledning av iakttagelser i ett klagomålsärende eller annat ärende eller efter en anmälan enligt 12 § inom ramen för ett ärende om förenklad tillsyn göra en förenklad granskning av handläggningen.

13 § Systematisk rättslig tillsyn kan ha formen av tematisk tillsyn eller inspektion. Med tematisk tillsyn avses en planerad och metodisk granskning av en rättslig företeelse i ärenden vid en eller flera åklagarkammare/riksenheter. Högre åklagare vid Utvecklingscentrum ansvarar för tematisk tillsyn inom Åklagarmyndigheten. Med inspektion avses annan systematisk rättslig tillsyn än tematisk tillsyn, t.ex. en allmän granskning av verksamheten vid en åklagarkammare. Riksåklagaren ansvarar för inspektioner inom Åklagarmyndigheten. Högre åklagare vid Ekobrottsmyndigheten ansvarar för systematisk rättslig tillsyn vid den myndigheten.

Tematisk tillsyn inom Åklagarmyndigheten ska i första hand bedrivas i enlighet med verksamhetsplanen enligt 14 §. Om en högre åklagare vid Åklagarmyndigheten avser att genomföra annan tematisk tillsyn ska riksåklagaren underrättas.

Tematisk tillsyn och tillsynsstrategi m.m.

14 § Riksåklagaren beslutar årligen om den tematiska tillsynen vid Åklagarmyndigheten i myndighetens verksamhetsplan. Riksåklagaren kan också besluta om en mer långsiktig strategi för Åklagarmyndighetens rättsliga tillsyn. Utvecklingscentrum ska lämna förslag till tematisk tillsyn. Utvecklingscentrum ska också, gemensamt med tillsynsavdelningen, bedöma och redovisa behovet av en mer långsiktig tillsynsstrategi och om det behövs lämna förslag till en sådan strategi till riksåklagaren.

15 § Utvecklingscentrum ska årligen göra och dokumentera en analys som avser riskerna för att åklagarna på första rättsliga nivån inom Åklagarmyndigheten vid sin rättstillämpning avviker från kraven på

lagenlighet, följdriktighet och enhetlighet samt identifiera behov av åtgärder. Analysen ska läggas till grund för förslaget till tematisk tillsyn och tillsynsstrategi om en sådan ska föreslås. Den ska också beaktas vid annan tillsynsverksamhet inom Åklagarmyndigheten.

17 § Utvecklingscentrum ska redovisa den rättsliga tillsynsverksamheten på det sätt som riksåklagaren bestämmer.

18 § Riksåklagaren ska löpande hållas informerad om tillsynsverksamheten vid Utvecklingscentrum.

Allmänna råd

Den löpande rapporteringen bör avse viktigare preliminära resultat av vad som kommer fram vid tillsynsverksamheten och hur tillsynsprojekten i övrigt framskrider. Vidare bör den löpande rapporteringen avse uppmärksammade och principiellt intressanta ärenden om överprövning, och annan rättslig tillsyn rörande enskilda fall, som kommer in till Utvecklingscentrum samt om högre åklagare avseende sådana fall inleder en rättslig tillsyn eller avstår från rättslig tillsyn på eget initiativ.

Särskilt om rättslig tillsyn vid Ekobrottsmyndigheten

19 § Högre åklagare vid Ekobrottsmyndigheten kan på samma sätt som riksåklagaren enligt 11 § inleda ett tillsynsärende om det finns anledning att göra vägledande uttalanden eller rikta kritik mot handläggningen i ett ärende vid Ekobrottsmyndigheten. Om det i ett sådant ärende eller i ett klagomålsärende enligt 10 § eller i annat ärende kan finnas anledning att göra vägledande uttalanden av mer principiellt slag i en brottmålsfråga som rör hela åklagarväsendet ska ärendet tillsammans med ett eget yttrande överlämnas till riksåklagaren. Om en sådan fråga aktualiseras med anledning av en remiss från Riksdagens ombudsmän, Justitiekanslern eller Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden ska riksåklagaren informeras.

Allmänna råd

Med vägledande uttalanden av mer principiellt slag avses vägledning i frågor som rör hela åklagarväsendet och som syftar till att ge anvisningar för att uppnå lagenlighet, följdriktighet och enhetlighet vid åklagarnas rättstillämpning. Exempelvis kan det vara fråga om generella straffprocessuella frågor.

20 § Riksåklagaren ska löpande hållas informerad om tillsynsverksamheten vid Ekobrottsmyndigheten. Rapporter över systematisk rättslig tillsyn ska överlämnas till riksåklagaren.

Allmänna råd

Den löpande rapporteringen bör avse viktigare preliminära resultat vid tillsynsverksamheten. Vidare bör den löpande rapporteringen avse uppmärksamade och principiellt intressanta ärenden om överprövning, och annan rättslig tillsyn rörande enskilda fall, som kommer in till Ekobrottsmyndigheten samt om högre åklagare avseende sådana fall inleder en rättslig tillsyn eller avstår från rättslig tillsyn på eget initiativ.

21 § Om någon gör ett stort antal anmälningar om brott och/eller i stor omfattning påkallar tillsyn rörande enskilda fall kan riksåklagaren om det är lämpligt besluta om handläggning i särskild ordning. Det innebär att samtliga skrivelser från den aktuella personen ska överlämnas till riksåklagaren för ställningstagande om ärendet ska handläggas av riksåklagaren eller av någon annan.

Allmänna råd

Ett beslut om handläggning i särskild ordning innebär ett avsteg från den handläggning som följer av denna författning, Åklagarmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (2014:16) om var ärenden om brott av vissa befattningshavare ska handläggas och Åklagarmyndighetens arbetsordning.

Om det uppkommer ett behov av handläggning i särskild ordning bör riksåklagaren underrättas.

Denna författning träder i kraft den 1 januari 2020.

PETRA LUNDH

Susanne Kaevergaard
(Tillsynsavdelningen)